

Skymningskärlek och kamp

– identitetskonstruktioner i lesbisk pulp fiction 1952–1963

Agnes Hamberger

Historiska institutionen

Kandidatuppsats 15 hp

Kandidatkurs (30 hp)

Höstterminen 2012

Grupp C2

Handledare: Helena Bergman

Seminarieledare: Peter Ericsson

English title: Twilight Love and Struggle – the Construction of Identity
in Lesbian Pulp Fiction 1952–1963

Stockholms
universitet

Skymningskärlek och kamp

– identitetskonstruktioner i lesbisk pulp fiction 1952–1963

Agnes Hamberger

Innehållsförteckning

INLEDNING	4
Bakgrund	4
Syfte och forskningsfrågor	5
Källmaterial och reflektioner kring detta	6
Metod	9
Definitioner.....	10
Lesbisk.....	10
HBTQ.....	10
Queer	10
Maktutrymme	10
Forskningsläge och analytisk ram	11
Homosexualitet i skuggan av kriget.....	11
Pulpens plats	13
Lesbisk och queer identitet i litteraturen.....	15
UNDERSÖKNING.....	18
Del I: Writing the Lesbian.....	18
De första böckerna: lesbisk pulp på college	18
På väg mot ett nytt decennium	21
Den lesbiska identiteten: en process och ett uppgörande.....	23
Sammanfattning.....	24
Del II: En moralisk balansgång	24
Moralens (ofrivilliga) väktare.....	24
Våld och sex i den pro-lesbiska pulpen	26
Äktenskapets skydd och boja	27
Sammanfattning.....	29
Del III: Tidens avtryck i texten.....	29
Det lesbiska utrymmet.....	30
Avtryck och frånvaro av organisation	31
Psykologi som förklaringsmetod och motmakt.....	32
Sammanfattning.....	34
Sammanfattning och avslutande diskussion	36
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING.....	39
Källmaterial:	39
Litteratur:	39
Internetmaterial:.....	41

INLEDNING

Bakgrund

Den amerikanska efterkrigstiden var en tid av politisk och ideologisk förändring. Grupper som under lång tid varit kuvade reste sig och krävde att få sin röst hörd. 1969 slog polisen in dörrarna på Stonewall Inn i Greenwich Village. Polisträder mot barer som lockade till sig en homosexuell publik var inget ovanligt. Det som gjort Stonewallupproret till en historisk händelse, av många betraktad som en vändpunkt för gayrörelsen, var att gästerna på Stonewall Inn började slå tillbaka.¹ Dagarna efter skedde flera sammanstötningar mellan polis och demonstranter och upproret och dess svallvågor har kallats ”a shot heard round the world”.² Ett bevis på att det gick att slå tillbaka och en känsla av att man hade rätt att kämpa emot förtrycket. Men vägen dit hade varit lång och efterkrigstidens USA präglades av förföljelser och svartlistningar av homosexuella, kommunister och andra misstänkliggjorda grupper. Att komma ut som offentlig representant för en homosexuell grupp under denna tid var förenat med stora risker.³ Men det var ändå nu för första gången som lesbiska kvinnor började synas och höras efter att tidigare varit mer eller mindre osynliggjorda.

I San Francisco bildades 1955 *The Daughters of Bilitis*, den första amerikanska organisationen som kämpade för lesbiskas rättigheter. I storstäderna växte områden med en stor koncentration av gaybarer och mötesplatser fram, som till exempel Greenwich Village i New York. Dessa platser erbjöd ett alternativ till 1950-talets heterosexuella hemmafrudröm men innebar också ett gigantiskt steg bort från samhällets idéer kring hur en ung kvinna skulle vara och vad/vem hon skulle begära.⁴ Under 50-talet växte det i USA också fram en stor marknad för *lesbisk pulp fiction*. Pulp fiction översätts på svenska till kiosklitteratur, pocketböcker tryckta på billigt papper. Under och åren efter andra världskriget ledde bristen

¹ Martin B. Duberman, *Stonewall* (New York, 1994), preface.

² Lillian Faderman, *Odd Girls and Twilight Lovers: A History of Lesbian Life in Twentieth-Century America* (London, 1992), s. 195.

³ Gretchen Schultz, ”Daughters of Bilitis: Literary Genealogy and Lesbian Authenticity”, *GBQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies* [elektronisk tidskrift], v. 7 (2001), s. 380.

⁴ Linnea A. Stenson, ”Drifting on an Unfriendly Sea: Lesbian Pulp Novels and the Creation of Community”, *Lambda Nordica* [elektronisk tidskrift], n:r 1 & 2 (2003), s. 45.

på papper till en mycket selektiv bokutgivning, medan 1950-talet förde med sig en strid ström av billiga pocketböcker.⁵ Lesbisk pulp fiction (vilket i uppsatsen hädanefter förkortas till enbart lesbisk pulp) var framförallt riktad till heterosexuella manliga läsare och kännetecknades av utmanade bilder på omslagen och lesbiskt mjukpornografiskt innehåll. Samtidigt som homosexuella förföljdes och trakasserades började en homosexuell gruppidentitet ta form och de lesbiska pulpböckerna såldes i miljoner.⁶ Frågan är hur allt detta kunde ske parallellt, varför just detta var en sådan brytningstid och vilken roll pulpen spelade i detta.

Syfte och forskningsfrågor

En utgångspunkt för den här uppsatsen är att en så stor spridning av normbrytande litteratur måste få samhällseliga konsekvenser. Det var denna tanke som först väckte intresse för ämnet och en vilja att ta reda på mer. Jag menar precis som genushistorikern Yvonne Keller att den del av genren som hon definierar som *pro-lesbian* har ett verkligt historiskt värde, inte minst för dagens HBTQ-personer.⁷ Denna plötsliga lesbiska representation ”opened up an important space in public discourse”.⁸ Jag menar att litteraturen på samma sätt påverkas av omgivningen och de förändringar som där sker. Undersökningens syfte är att studera denna genre under vad som kallats den lesbiska pulpens guldålder och undersöka hur identiteten *lesbisk kvinna* konstrueras i fem böcker skrivna av ickeheterosexuella kvinnliga författare. Vidare vill jag se på vilket sätt författarna i sin text förhåller sig till tidens moraliska, ideologiska och politiska klimat. Denna uppsats utgår från en konstruktivistisk syn på identitet. Med det menas att identitetskonstruktion är en process, något som sker där en egen självbild möter andras uppfattning. Detta i stället för att utgå från att identiteter som till exempel kvinna, lesbisk eller heterosexuell skulle existera i färdig, materiell form.⁹ Det är också en utgångspunkt att språket

⁵ Jeanette H. Foster, *Sex Variant Women in Literature: a Historical and Quantitative Survey* (London, 1958), 241.

⁶ Yvonne Kelller, ”Pulp Politics: Strategies of Vision in Pro Lesbian Pulp Novels 1955-1965”, i Patricia Juliana Smith (red.), *The Queer Sixties* (New York, 1999), s. 2.

⁷ Yvonne Keller, *Pulp Passions: Lesbian Popular Fiction 1950-1965* (Santa Cruz, 1997), abstract.

⁸ Patricia Juliana Smith (red.), *The Queer Sixties* (New York, 1999), s. 4.

⁹ Göran Bergström & Kristina Boréus (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (Lund 2005), s. 327-328.

är en central del i identitetsskapandet och att en viktig del i hur vi konstruerar bilden av oss själva är genom att namnge och kategorisera.¹⁰

Uppsatsens forskningsfrågor är:

- ⤴ Hur porträtteras de lesbiska karaktärerna och deras maktutrymme i böckerna?
- ⤴ Vilka moraliska budskap förmedlar texten rörande sexualitet och normbrott?
- ⤴ På vilket sätt återspeglas tidens samhällsliga förändringar i böckerna?

Källmaterial och reflektioner kring detta

Traditionellt sett så hör inte skönlitteratur till de vanligaste källorna för en historiker. Det har funnits en viss tvekan till hur man ska hantera materialet och skapa ”bryggan mellan fiktiva berättelser och sociala realiteter”.¹¹ Detta skriver Henrik Bageus och Ulrika Lagerlöf Nilsson om i antologin *Moderna historier: skönlitteratur i det moderna samhällets framväxt*. De hävdar att skönlitteraturen kan bidra med en röst som är mångstämmig och fångar in samhällsrelationernas komplexitet, särskilt när det handlar om att beskriva det moderna samhället med dess många olika röster och komponenter.¹² Den tanken ligger bakom valet av just skönlitterärt källmaterial i denna uppsats. Den lesbiska pulpen är dessutom unik i det att det var den första breda skönlitterära genren som beskrev lesbiska som grupp och individer. En del av den lesbiska pulpen har nått något av en kultstatus och går numera att relativt lätt få tag på, efter decennier i litteraturens periferi. Litterär kvalitet, försäljningssiffror samt om de hör hemma inom subgenren pro-lesbisk pulp verkar vara faktorer som styr vad som fallit i glömska och inte.¹³ En bra ingång för mig i valet av material har varit samlingsvolymen *Lesbian Pulp Fiction: The Sexually Intrepid World of Lesbian Paperback Novels 1950-1965*

¹⁰ Anders Gustavsson, *Delaktighet, identitet och makt: konstruktion av normalitet, genus och etnicitet : en introduktion* (Stockholm, 2005), s. 13.

¹¹ Henric Bagerius, ”Historikern och skönlitteraturen”, i Henric Bagerius & Ulrika Lagerlöf Nilsson, *Moderna historier: skönlitteratur i det moderna samhällets framväxt* (Lund, 2011), s.18.

¹² Henric Bagerius & Ulrika Lagerlöf Nilsson, *Moderna historier: skönlitteratur i det moderna samhällets framväxt* (Lund, 2011), s. 8.

¹³ Yvonne Keller, ”Was it Right to Love Her Brother’s Wife So Passionately? Lesbian Pulp Novels and U.S. Lesbian Identity 1950–1965”, *American Quarterly* [elektronisk tidskrift], (2005), s. 390.

sammanställd av Katherine V. Kerr, en författare som själv var framträdande inom genren.¹⁴ Även Barbara Griers allmänlitterära sammanställning *The Lesbian in Literature* har hjälpt mig med urvalet.¹⁵ Alla fem böcker i undersökningen kan definieras som pro-lesbiska, det vill säga att de inte övertydligt riktar sig till heterosexuella män eller fungerar som ett avskräckande exempel för lesbiska kvinnor. Jag har valt att undersöka fem böcker som gavs ut mellan 1952 och 1963 av kvinnor som redan då eller först senare skulle identifiera sig som ickeheterosexuella.¹⁶ Jag menar att författarnas sexuella läggning är relevant för textanalysen eftersom det innebär en unik position. Flera av författarna hade vid tidpunkten för bokens tillkomst inte kommit ut, eller levt ”aktivt” som lesbiska. Men jag menar ändå att det är en större sannolikhet att dessa kvinnor ger en akkurat bild av vad det innebar att vara lesbisk under denna tid. Elizabeth Meese beskriver att vara lesbisk som att alltid ha en skugga. ”The lesbian subject is not all I am and it is in all I am (...) I am never with/out this lesbian.”¹⁷ En flyende men ständigt närvarande identitet som finns där oavsett vad hon gör och vem eller vad hon skriver om. Den lesbiska författaren skriver således en text färgad av sin unika upplevelse, en upplevelse som skiljer sig från den heterosexuella som existerar inom samhällsnormen och inte utanför den. Det är möjligt, till och med troligt att fler än de pulpförfattare jag valt ut var icke-heterosexuella, men då deras läggning har varit svår att säkert fastställa ser utvalet ut som det gör.

Mitt urval har huvudsakligen styrts av min valda period samt författarnas sexuella identitet. Anledningen till att det finns ett mellanrum mellan åren 1952 och 1957 är att det under dessa år nästan uteslutande publicerades lesbisk pulp av typen *virile adventures*. Dessa böcker var väldigt tydligt riktade mot en manlig heterosexuell läsargrupp, hade ofta hade en

¹⁴Katherine V. Kerr (red.), *Lesbian Pulp Fiction: The Sexually Intrepid World of Lesbian Paperback Novels 1950-1965* (Berkeley 2005).

¹⁵Barbara Grier, *The Lesbian in Literature* (Tallahassee, 1981).

¹⁶Detta är baserat på intervjuer, förord och memoarer av, med och om författarna. Marijane Meaker skriver om sin affär med författaren Patricia Highsmith i *Highsmith: A Romance of the 1950s*. Det finns otaliga intervjuer där Ann Weldy omnämns som lesbisk, och hon beskriver själv i förordet till 2001 års utgåva av *Odd Girl Out* hur hon var det enda barnet som förälskade sig i frihetsgudinnan. Anselm Morpurgo definierar i förordet till 2011 års utgåva av *The Third Sex* sig själv och Billie Taulman som ”political lesbians”. Velma Young var aktiv inom både Daughters of Bilitis och Mattachine Midwest, en annan gayaktivistgrupp. Om detta kan man läsa bland annat i hennes självbiografi *Autobiography* från 1991. Elaine Williams tog sitt liv 1964 men i en intervju på hemsidan lynn-munroe-books.com berättar pulpförfattarna Julie Ellis and Gil Fox om sina minnen från tiden då de skrev för samma förlag. De beskriver hur Williams föräldrar aldrig kunde acceptera hennes läggning och hur detta tillslut drev henne till självmord.

¹⁷Elizabeth Meese, ”Theorizing Lesbian: Writing – A Love Letter”, i Karla Jay & Joanne Glasgow (red.), *Lesbian Texts and Contexts: Radical Revisions* (New York, 1990), s. 70.

manlig protagonist och innehöll mycket sex.¹⁸ De lesbiska karaktärerna blev ofelbart straffade eller omvända i slutet och denna subgenre motsvarar inte de uppsatta urvalskriterierna. Jag har använt mig av ett skönlitterärt material i en genre som kom till främst för att tjäna pengar, åtminstone var det så från förlagens sida. Författarna var oerhört beroende av förlagen och de regler som fanns kring vad som fick och inte fick skrivas. För att ytterligare inkludera detta i analysen kommer tre nyskrivna förord av författarna Vin Packer, Ann Bannon och Anselm Morpurgo att inkluderas i undersökningen. Syftet med detta är att ge undersökningen en tydligare historisk anknytning genom deras efterhandsperspektiv på den egna texten. Författarnas vittnesmål om sitt författarskap är troligtvis partiskt, men ger ändå en unik chans att se hur den tidens samhälle påverkade litteraturen och vice versa. Undersökningens utvalda författares position som ickeheterosexuella (oavsett om de kommit ut eller inte) var utsatt och om de hade en aktivistisk agenda med böckerna var det tvunget att ske förklätt, som Anselm Morpurgo beskriver i förordet till 2011 års utgåva av *The Third Sex*.¹⁹ Många pulpförfattare skrev under ett annat namn än sitt eget. Nedan presenteras de fem böcker som utgör källmaterialet och inom parentes står författarnas verkliga namn.

- ♣ *Spring Fire* av Vin Packer (Marijane Meaker) gavs ut 1952
- ♣ *Odd Girl Out* av Ann Bannon (Ann Weldy) gavs ut 1957. Det är den första delen i den kultförklarade bokserien *The Beebo Brinker Chronicles*.
- ♣ *The Third Sex* av Artemis Smith (Anselm Morpurgo och Billie Taulman) gavs ut 1959.
- ♣ *These Curious Pleasures* av Sloane Britain (Elaine Williams) gavs ut 1961.
- ♣ *Return to Lesbos* av Valerie Taylor (Velma Young) gavs ut 1963. Det är den tredje boken i hennes Erika Frohmann-serie.

¹⁸Keller, "Was it Right to Love Her Brother's Wife So Passionately?", s. 390-392.

¹⁹Artemis Smith, *The Third Sex* (New York, 2011, första utgåvan 1959), s. 12.

Metod

I uppsatsen används en kvalitativ analys där fokus främst ligger på karaktärerna i berättelsen. Jag utgår från vad Paul Hazel skriver om berättande: ”a narrative is re-presentation of reality from a particular perspective: reality reconfigured to express meaning”.²⁰ Alltså, berättandet representerar verkligheten från ett särskilt perspektiv. Kommunikationsforskaren Hanna Sofia Rehnberg har skrivit en artikel om hur hjälterollen konstrueras i berättelser. Hon menar att genom att beskriva verkligheten ”skapar och återskapar vi denna verklighet”.²¹ Genom att se berättelser som inte bara beskrivande utan även *normativa* (styrande) kan man söka efter textens normativa drag, och i det här fallet dess ideal och anti-ideal. Hon har skapat ett antal *aktanter* (funktioner i berättelsens struktur som kan utgöras av både personer och abstrakta objekt) och undersöker vilka roller de spelar och hur ofta de förekommer.²² Dessa, skriver hon, utgår från narratologen Algirdas Julien Greimas system för texttolkning.²³ Hon applicerar sin modell på två kortare texter och räknar hur ofta dessa aktanter förekommer samt hur ofta de samspekar. Jag har inspirerats av hennes metod, men eftersom textvolymen skiljer sig åt så kommer jag använda mig av en mer kvalitativt inriktad modell. De aktanter som jag har bedömt viktiga är:

- ♣ Protagonisten (den eller de personer läsaren får följa).
- ♣ Objektet (den person, plats eller idé protagonisten strävar emot).
- ♣ Hjälpare (de personer eller omständigheter som underlättar för protagonisten).
- ♣ Motståndare (personer eller omständigheter som försvårar för protagonisten).

Samma funktion eller karaktär kan spela rollen av flera aktanter under berättelsens gång. Genom att lyfta fram just dessa fyra, relativt grundläggande funktioner är syftet att belysa berättarstrukturer och underlätta förståelsen för vilket budskap berättelsen förmedlar.

²⁰Paul Hazel, ”Narrative: An introduction”, http://www.paulhazel.com/blog/Introduction_To_Narrative.pdf, (2007) Av uppsatsförfattaren hämtad 11/10-2012, kl. 16:15.

²¹Hanna Sofia Rehnberg, ”Att skapa en förebild”, i Per Holmberg m.fl. (red.), *Funktionell textanalys* (Stockholm, 2011), s. 65.

²²Rehnberg, ”Att skapa en förebild”, s. 70-71.

²³Algirdas Julien Greimas, *Structural semantics: an attempt at a method* (Lincoln, 1984).

Definitioner

Lesbisk

I uppsatsen används *lesbisk* som en person som identifierar sig som kvinna och som har förmågan att bli kär i och attraherad av andra kvinnor.²⁴ Även om bisexuella inslag inte är ovanliga i källmaterialet ligger fokus på de lesbiska relationerna och genren kallas också just lesbisk pulp. Som två underkategorier till lesbisk finns *femme* och *butch*, en feminin respektive maskulin stereotyp som förekommer flitigt i källmaterialet.

HBTQ

HBTQ är en förkortning som står för homo- och bisexuella samt transpersoner och queeridentifierade.²⁵

Queer

Bitvis i uppsatsen används ordet *queer*, och då oftast som ett brett begrepp för ickeheterosexuella identiteter och upplevelser. Det kan även innebära en önskan att inkludera alla kön och sexualiteter eller att slippa identifiera eller definiera sig.²⁶ Queer, liksom gay, är ett ord vars betydelse har förändrats sedan böckerna skrevs. I källmaterialet används queer dock oftast i den äldre betydelsen, det vill säga ett nedsättande ord för avvikande personer.

Maktutrymme

Slutligen bör ordet *maktutrymme*, som används i den första frågeställningen, definieras. Som grund ligger Michel Foucaults definition av makt som en dynamisk relation.²⁷ Han skriver ”där makt finns, finns motstånd och att likväl, eller kanske just därför, motståndet aldrig står i utanförställning i förhållande till makten”.²⁸ Utpekandet och utestängandet av det avvikande

²⁴”Begreppslista”, RFSL - Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheters hemsida, <http://www.rfsl.se/?p=410>, 30/11-2012, kl. 18:29.

²⁵”Begreppslista”, <http://www.rfsl.se/?p=410>, 30/11-2012, kl. 18:29.

²⁶”Begreppslista”, <http://www.rfsl.se/?p=410>, 30/11-2012, kl. 18:29.

²⁷Roddy Nilsson, *Foucault: en introduktion* (Malmö, 2008), s. 86.

²⁸Michel Foucault, *Sexualitetens historia. Band 1, Viljan att veta* (Göteborg, 2002), s. 105.

är en makthandling, men genom detta skapas också ett motstånd och den utpekade gruppen bjuds in till att spela i maktspelet. Finns det till exempel en uppfattning om att en viss sexuell läggning är sjuklig och avvikande så påverkar detta den berörda gruppens handlings- och maktutrymme. Men det är inte en statisk relation utan en grogrund för opposition och alternativ bortom normen, vilket i uppsatsen visar sig i källmaterialet och karaktärernas handlande.

Forskningsläge och analytisk ram

De senaste åren har den länge styvmoderligt behandlade genren lesbisk pulp fått ett uppsving. Titlar som varit ur tryck sen 1980-talet eller tidigare finns numera att få tag på igen. Samtidigt har den mer omfattande forskningen inte uppdaterats sedan mitten av 1990-talet då genushistorikern Yvonne Kellers avhandling *Pulp Passions* publicerades. Sedan dess har dock Keller och andra forskare publicerat ett antal mindre artiklar som behandlat olika aspekter av pulpen. När det gäller HBTQ-historia så finns det däremot mycket skrivet och de viktigaste texterna kommer att lyftas fram nedan. De utvalda historiska verken tangerar antingen (grupp)identitet eller aktivism, något jag menar är centralt för en minoritetsgrupps historia. Det tredje forskningsläget är litteraturvetenskapligt/sociologiskt och behandlar queert identitetsskapande i litteraturen. Även här dominerar texter som lyfter aktivism som oskiljaktigt från den queera identiteten, eftersom att vara öppet queer i sig kan ses som en aktivistisk och normbrytande handling.

Homosexualitet i skuggan av kriget

För att förstå de politiska och ideologiska omställningar som ägde rum under 1950- och 60-talet blir det nödvändigt att sätta sig in i vad andra världskriget innebar för USA:s minoriteter. Allan Bérubé har i sin forskning om homosexuella män och kvinnor i den amerikanska armén under andra världskriget slagit fast att kriget var lika centralt för sin tids gayrörelse som Stonewallupproret 1969 skulle bli för nästkommande generation.²⁹ Bérubés forskning behandlar främst män, då 18 miljoner män och bara 275 000 kvinnor tjänade armén under andra världskriget. Men hans texter ger en god förståelse för hur samhället förhöll sig till en

²⁹Allan Bérubé, "Marching to a Different Drummer: Lesbian and Gay GI:s in World War II", i Ann Snitow, Christine Stansell & Sharon Thompson (red.), *Powers of Desire: The Politics of Sexuality* (New York, 1983), s. 89.

av flera minoritetsgrupper som började ta plats under denna tid och hur livet förändrades för de som helt plötsligt fick en plats inom det militära. Angående det faktum att armén kring denna tid lät psykiatriska konsulter författa en procedur för att hindra homosexuella från att mönstra skriver Bérubé "as word got out that homosexuals were being rejected, gay men and lesbians had to decide whether to hide or declare their homosexuality".³⁰ Helt plötsligt fanns det en erkänd, om än sjukdomsstämplad, grupp som samhället och armén var tvungen att förhålla sig till.

Denna tanke blir central för uppsatsen då jag menar att utvecklingen mot en första (lesbisk) gruppidentitet även var något som pulpen skulle vara med och skapa. Michel Foucault skriver i *Sexualitetens historia* att "talet innehåller och producerar makt; det stärker makten men undergräver den också, blottställer den, gör den bräcklig och bygger fördämningar för den".³¹ Representationen av lesbiska karaktärer i pulpen innebar, trots böckernas uppenbara homofobi, ett erkännande av att lesbiska existerade. Det går även att argumentera för att en sådan negativ bild också skapar en motkraft som mynnar ut i en ökad gruppkänsla. Detta är något som litteraturhistorikern Linnea A. Stenson skriver om i artikeln *Drifting on an Unfriendly Sea*. I forskning diskuterar hon lesbisk gruppidentitet och hur den växte fram under 1950- och 60-talet. Hon lyfter fram pro-lesbisk pulp som viktig, men konstaterar också om dessa böcker att "given the prevalence of suicides and deaths, just being alive at the close could be considered an uplifting ending".³² Stensons forskning fokuserar på läsarens upplevelse och hon använder sig till viss del av de många brev som pulpförfattarna fick från läsare över hela USA. Min uppsats skiljer sig från hennes så till vida att min undersökning behandlar själva texten och dess plats i en samhällelig kontext.

När kriget tog slut ändrades förutsättningarna. Man längtade tillbaka till ett mytiskt Amerika som det hade varit före krig och depression, ett land där männen arbetade och kvinnorna stannade hemma.³³ Eller med litteraturhistorikern Lillian Fadermans ord: "perhaps the worst time in history for women to love women".³⁴ Kvinnorna som hade tagit de

³⁰Allan Bérubé, *Coming out under fire: the history of gay men and women in World War II* (Chapel Hill, 2010), s. 8.

³¹Foucault, *Sexualitetens historia*, s. 110.

³²Stenson, "Drifting on an Unfriendly Sea", s. 53.

³³Yvonne Keller, "Pulp Politics", s. 1.

³⁴Lillian Faderman, *Odd Girls and Twilight Lovers: A History of Lesbian Life in Twentieth-Century America* (London, 1992), s. 157.

frånvarande männens plats i arbetslivet tvingades nu tillbaks in i hemmet. Deras insats glömdes snabbt bort, precis som många andra grupper som spelat ut sin roll i fredstid. Gretchen Schultz skriver i inledningen till artikeln *Daughters of Bilitis: Literary Genealogy and Lesbian Authenticity* att ”although sexual activity between women has been documented since ancient Greece, [...] nineteenth-century European men of science —sexologists, psychiatrists, criminologists— are responsible for ’discovering’ the modern lesbian”.³⁵ Detta går hand i hand med vad Yvonne Keller beskriver som en av pulpens popularitets förutsättningar: tidens dragning till voyeurism. Hon beskriver hur pulpböckerna gav ett ofarligt avbrott i den rädsla för ”det andra”, däribland homosexualitet, som präglade kalla krigets Amerika.

Den absolut största delen av genren bestod av vad Keller kallar *virile adventures*, typiskt med en manlig protagonist och mycket sex.³⁶ De lesbiska karaktärerna var skapade för att tillfredsställa ett manligt behov, de ”(åter)upptäcktes” i pulpform. De eventuellt emanciperande konsekvenserna var oavsiktliga från förlagens sida. Keller skriver också att även om de två böcker som skulle stå för pulpgenrens genombrott (Tereska Torres *Women’s Barracks* från 1950 och Vin Packers *Spring Fire* från 1952) skrevs utan att riktas mot något specifik publik så kom efterkrigstidens tendens till sexualisering av populärkulturen att ge genren en klar riktning. Den tänkta publiken blev nu manlig, heterosexuell, objektifierande och betraktande och mellan åren 1952 och 1957 var det nästan uteslutande ”virile adventures” som publicerades.³⁷ De fem böcker som jag kommer undersöka närmare hamnar alla mer eller mindre under kategorin pro-lesbisk, som jag skrivit om tidigare. Min undersökning syftar inte till att studera var inom genren de olika böckerna hör hemma, detta har Yvonne Keller redan gjort. Jag vill med hennes forskning som bas göra en djupare läsning av det hon kallar pro-lesbisk pulp.

Pulpens plats

Yvonne Keller är som författare till det enda verkligt omfattande vetenskapliga verket om lesbisk pulp central för min uppsats. I sin avhandling *Pulp Passions* från 1997 argumenterar hon för pulpens plats i en lesbisk litteraturkanon. Hon efterlyser ett större intresse för genren

³⁵Schultz, ”Daughters of Bilitis”, s. 377.

³⁶Keller, ”Was it Right to Love Her Brother’s Wife So Passionately?”, s. 390.

³⁷Keller, ”Was it Right to Love Her Brother’s Wife So Passionately?”, s. 390-392.

och menar att eftersom 70-talets forskare avfärdade den som homofobisk och ointressant så föll den i glömska.³⁸ Hon lyfter flera exempel på lesbiska forskare och författare som mer eller mindre ignorerat denne genre när det skrivits sammanställningar av queer litteratur. Keller vänder sig särskilt emot litteraturhistorikern Lillian Faderman som i sin antologi över lesbisk litteratur från 1995 (den första i sitt slag) helt utelämnat pulpen.³⁹ Faderman nämner genren helt kort i början och skriver att dessa böcker var betydelsefulla när hon på 1950-talet själv insåg att hon drogs till kvinnor. Men hon kritiserar dem för deras ”heavy-handed prose, stock characters, and predictability” och deklarerar att hon snart därefter behövde ”real literature”.⁴⁰ Keller skriver att ”the mid-twentieth century was a particularly homophobic time, and the pulps were undoubtedly poisonous as well as nourishing. But their excision from history and literature, a disavowal of the power of a homophobic yet necessary food, is surely problematic for lesbian/gay/queer scholars.”⁴¹ Anledningen till att jag nämner detta är att det verkar ha varit en förhärskande syn bland litteraturhistoriker fram till 1990-talet. Sedan dess har mycket hänt och de artiklar som skrivits sedan millennieskiftet saknar den fördömande tonen från tidigare forskning.

Keller diskuterar också de svårigheter som mötte författare av pro-lesbisk pulp. De som ville nå ut med en positiv bild av det lesbiska livet var samtidigt tvungna att ta en ”snabbkurs i voyeurism” (min översättning) för att kunna förmedla den objektifierade bild av de lesbiska kvinnorna som förlagen förväntade sig.⁴² Det har skrivits ett antal artiklar om de individuella författarnas verk, i synnerhet Vin Packers (Marijane Meaker) och Ann Bannons (Ann Weldy).⁴³ Deras böcker har i större utsträckning än de andras blivit kultförklarade och del av den lesbiska litterära traditionen. Janice Radway har skrivit om genren *romance novels*, som har gemensamt med pulpen sin enkla struktur och ofta mindre kvalitativa språk. Denna genre hade sin verkliga storhetstid på 1980-talet och riktar sig främst till (heterosexuella)

³⁸Keller, *Pulp Passions*, s. 1.

³⁹Lillian Faderman, *Chloe Plus Olivia: An Anthology of Lesbian Literature from the 17th Century to the Present* (New York, 1995).

⁴⁰Faderman, *Chloe Plus Olivia*, s. vii.

⁴¹Keller, ”Was it Right to Love Her Brother’s Wife So Passionately?”, s. 387.

⁴²Keller, *Pulp Passions*, s. 179.

⁴³Några exempel är Margaret Sönsen Breen, ”Love in the Shadows”, i *Narratives of Queer Desire: Deserts of the Heart* (Basingstoke, 2009); Michelle Ann Abate, ”From Cold War Lesbian Pulp to Contemporary Young Adult Novels: Vin Packer’s Spring fire, M. E. Kerr’s Deliver us from Evie, and Marijane Meaker’s Fight Against Fifties Homophobia”, *Children’s literature association quarterly*, v. 32 (2007), s. 231-251; Michèle Aina Barale, ”When Jack Blinks: Si(gh)ting Gay Desire in Ann Bannon’s ”Beebo Brinker”, *Feminist Studies*, v. 18 (1992), s. 533-549.

kvinnor. I *Reading the Romance: Women, Patriarchy, and Popular Literature* diskuterar hon bland annat konventionerna för denna typ av bok, och hur hjältinnan ofta porträtteras i ett underläge på grund av en patriarkal struktur. Detta är något som speglas i uppsatsmaterialet, tillsammans med huvudpersonernas strategier för att hantera denna situation, i den lesbiska pulpens fall den utsatta situation som kom av en från normen avvikande sexuell läggning.⁴⁴

Lesbisk och queer identitet i litteraturen

William Scroggie har i artikeln *Producing Identity: From Boys in the Band to Gay Liberation* analyserat filmen *Boys in the Band* från 1970. Han drar en parallell från filmens homoerotiska tema till den homosexuella identitet och självmedvetenhet som växte fram under 1960-talet.⁴⁵ Han skriver också om de förändringar som skedde på medicinskt håll och relaterar det till den rörliga förståelsen av identitet. Man rörde sig från 50-talets psykosanalytiska sjukdomsstämplor till att definiera homosexuella som en social kategori, influerade av sociologisk forskning.⁴⁶ Detta skriver även Yvonne Keller om i *Pulp Passions* där hon återigen lyfter Lilian Fadermans syn på pulpen som övervägande negativ för den lesbiska självbilden under denna tid. I sitt exempel ställer hon Faderman mot Michel Foucault, vilka hon menar står för två skiljda sätt att se på den medicinska diskursens påverkan på homosexuella individer.⁴⁷ Foucault skriver i *Sexualitetens historia*:

[...] på 1800-talet dyker det i psykiatrin, juridiken och även litteraturen upp en hel rad uttalanden om diverse arter och underarter av homosexualitet, perversitet, pederasti och ”psykisk hermafroditism”, och förekomsten av alla dessa diskurser har säkerligen möjliggjort en breddning av de sociala kontrollerna på denna ”perversitets” område; men den möjliggjorde också uppkomsten av en ”motdiskurs”: homosexualiteten började tala om sig själv, kräva sitt berättigande och kräva att bli betraktad som ”naturlig” - ofta med samma ord och begrepp som läkarvetenskapen använt för att diskvalificera den.⁴⁸

⁴⁴ Janice A. Radway, *Reading the romance: Women, Patriarchy, and Popular Literature* (Chapel Hill, 1991), s. 75.

⁴⁵ William Scroggie, ”Producing Identity: From Boys in the Band to Gay Liberation”, i Patricia Smith (red.), *The Queer Sixties* (New York, 1999) s. 237-238.

⁴⁶ Scroggie, ”Producing Identity”, s. 238-239.

⁴⁷ Keller, *Pulp Passions*, s. 75-76.

⁴⁸ Foucault, *Sexualitetens historia*, s. 111.

Foucault menar att makt ger motmakt vilket kan bidra till skapandet av egen identitet. ”Talet innehåller och producerar makt; det stärker makten men undergräver den också, blottställer den, gör den bräcklig och bygger fördämningar för den”.⁴⁹ En process som inleddes på 1800-talet för att namnge och på så vis stävja dessa ”perversioner” kan alltså mynna ut att den avvikande gruppen själva tar makten över talet och därigenom benämner och skapar sig själv. Fanny Ambjörnsson diskuterar queerteori och konstruktivism i boken *Vad är queer?*. Hon beskriver Judith Butlers kritik mot 1990-talets feministiska forskning och dess isärkoppling av kön och genus. Ambjörnsson (och Butler) menar att en persons idéer om biologiskt kön och socialt genus är ofrånkomligt sammanflätade med vårt samhälles och vår tids föreställningar om dessa.⁵⁰ För den här undersökningen innebär det att pulpens litterära gestaltning av den lesbiska kvinnan inte heller går att skilja från 1950- och 60-talets föreställningar om kön, genus och sexualitet.

Det här är på många sätt en uppsats som står med ena benet i en historisk och det andra i en litteraturvetenskaplig tradition. En central del är hur samhället skildras i litteraturen med fokus på en specifik grupp, något som litteratursociologer länge arbetat med att göra. Detta område lämpar sig särskilt för att studera en social konstruktion av identiteter.⁵¹ Då undersökningen syftar till att ringa in de emanciperande krafter som finns i pulpens lesbiska identitetsbygge och knyta detta till ett historiskt skeende, blir det än viktigare att använda sig av ett sådant sätt att läsa identitet. I *Moderna historier* tecknar Henric Bagerius & Ulrika Lagerlöf Nilsson tillsammans med tre andra författare en bild av det moderna samhällets framväxt med hjälp av skönlitteratur från 1800- och 1900-talet. Precis som i denna uppsats används fiktiva röster för att förstå tidens komplexa och ibland motstridiga budskap.⁵² Detta ligger mycket nära uppsatsens ambition att undersöka den lesbiska pulpen som Yvonne Keller menar innehöll både giftiga och närande element för den lesbiska läsaren på jakt efter en historia att identifiera sig med.⁵³ I *Narratives of Queer Desire* beskriver Margaret Söner Breen hur vi med hjälp av litteraturen kan identifiera sociala orättvisor och genom aktivism

⁴⁹ Foucault, *Sexualitetens historia*, s. 110.

⁵⁰ Fanny Ambjörnsson, *Vad är queer?* (Stockholm, 2006), s. 109-112.

⁵¹ Johan Svedjedal, ”Det litteratursociologiska perspektivet. Om en forskningstradition och dess grundantaganden”, *Tidskrift för litteraturvetenskap*, v. 25 (1996).

⁵² Bagerius & Lagerlöf Nilsson, *Moderna historier*, s. 8.

⁵³ Keller, ”Was it Right to Love Her Brother’s Wife So Passionately?”, s. 387.

bekämpa dem.⁵⁴ I sin undersökning går hon igenom ett antal texter från 1600-talet och framåt och diskuterar deras normöverskridande aspekter. Hon använder bitvis queer som ett samlingsnamn för alla grupper som står utanför den omedelbara normen, de vars historia inte sällan berättas under villkorade former.⁵⁵ Men där Sönsers Breens forskning knyter an till den rådande samhällsdebatten (boken kom 2009) kommer den här uppsatsens material istället ges en historisk kontext. Jag har ändå använt mig av flera texter där feministisk aktivism löper som en röd tråd. En av de allra viktigaste har varit *Lesbian Texts and Contexts*, en antologi som behandlar litteraturkritik och fokuserar särskilt på förhållandet mellan författare och läsare.⁵⁶ De båda redaktörerna skriver i inledningen: ”central to these explorations is an awareness of the interaction of author/text/reader, at least one of which is identified as a lesbian”.⁵⁷ De menar att detta skapar ett brett spektra av olika möjliga läsningar av text. Materialet i den här uppsatsen har valts ut av liknande skäl, då det är ett grundantagande att författarnas precis som deras fiktiva karaktärers sexuella läggning är av vikt för textanalysen. I *Return To Lesbos* visar författaren på de lesbiska karaktärernas relation till ”sina” böcker, den lilla samling av skönlitterära och semivetenskapliga böcker skrivna av lesbiska kvinnor som i slutet av pulpens guldålder fanns tillgängliga.⁵⁸

⁵⁴ Margaret Sönsers Breen, *Narratives of queer desire: deserts of the heart* (Basingstoke, 2009), s. 1.

⁵⁵Breen, *Narratives of queer desire*, s. 1-7.

⁵⁶Karla Jay & Joanne Glasgow (red.), *Lesbian texts and contexts: radical revisions* (New York, 1990).

⁵⁷Jay & Glasgow, *Lesbian texts and contexts*, s. 4.

⁵⁸Valerie Taylor, *Return to Lesbos* (Tallahassee, 1982, första utgåvan 1963), s. 45.

UNDERSÖKNING

Del I: Writing the Lesbian

I denna första del besvaras frågan *hur porträtteras de lesbiska karaktärerna och deras maktutrymme i böckerna*. Den feministiska teoretikern Elizabeth Meese har skrivit att ”writing the lesbian means writing someone who does not yet exist”.⁵⁹ Detta skrevs under tidigt 1990-tal, och då de fem böcker som utgör uppsatsens källmaterial kom till var detta än mer sant. Flera röster vittnar om den totala brist på lesbisk representation som rådde fram till publiceringen av Radclyffe Halls *The Well of Loneliness* 1928, bland andra Lillian Faderman. Hon skriver att det var den enda välkända och lättillgängliga lesbiska boken och att den förblev den främsta litterära förebilden för unga lesbiska kvinnor fram till 50-talet.⁶⁰

De första böckerna: lesbisk pulp på college

Spring Fire av Vin Packer är en av de första pulpböckerna och var med om att lägga grunden för genrens popularitet i början av 1950-talet.⁶¹ Den berättar historien om Mitch och Leda som båda är medlemmar i Tri Epsilon, ett förbund på ett fiktivt college i USA:s Midwest. Även om boken handlar om de båda kan Mitch identifieras som bokens primära protagonist och Leda som objektet. Mitch beskrivs med orden: ”not lovely and dainty and pretty, but there was a comeliness about her that suggested some inbred strength and grace”.⁶² Hon utmålas som en sympatisk person redan från början, en något klumpig och osäker men välmenande flicka som är mån om att passa in. Som en del i detta går hon med på en dejt med en betydligt äldre manlig student som när hon avvisar honom beslutar sig för att lära henne en läxa och våldtar henne.⁶³ Våldtäkt förekommer även i *These Curious Pleasures*, *The Third Sex* och *Return to Lesbos*. Inslagen av sexuellt våld identifieras som en tydlig *motståndare* och är något som kommer diskuteras vidare under frågeställningen som rör moral och normbrott. Under sin första kväll hos Tri Epsilon får Mitch syn på Leda tvärs över ett rum. ”There was

⁵⁹Meese, ”Theorizing Lesbian” s. 71.

⁶⁰Faderman, *Odd Girls and Twilight Lovers*, s. 173.

⁶¹Keller, ”Was it Right to Love Her Brother’s Wife So Passionately?”, s. 390-392.

⁶²Vin Packer, *Spring Fire* (San Francisco, 2004, första utgåvan 1952), s. 1.

⁶³Packer, *Spring Fire*, s. 54.

something about that girl. She had never seen her before, but there was something familiar in that fast second when they had looked at one another”.⁶⁴ Detta ”igenkännande” är något som flera av böckerna utforskar. I *These Curious Pleasures* beskrivs det såhär:

Before she spoke I saw the look in her eyes. There’s a special look that a woman who goes for women gives another. I call it the long drink. It’s difficult to describe, but it’s a peculiar combination of interest, sympathy, appraisal, amusement and challenge. That was the look that was hitting me like the proverbial ton of bricks.⁶⁵

Det är inte lika tydligt i just *Spring Fire*, men i de andra böckerna skiljer karaktärerna tydligt på en kvinna som *är* lesbisk och en som stundtals är med kvinnor. Även Leda utbrister dock ”I could never love you if you were a lesbian” och ”sure, I’ve got bisexual tendencies, but by God, I’m no damn lesbian!”, efter att de har inlett en sexuell relation.⁶⁶ Den sexuella praktiken är för dem inte detsamma som den sexuella identiteten. Denna syn på homosexualitet som handling snarare än identitet präglade tiden fram till 1800-talet då den homosexuelle blev en karaktär helt korrumpad och genomsyrad av sin sexualitet.⁶⁷ Allan Berubé skriver att man inom den amerikanska armén beskrev homosexualitet som ett beroende snarare än kärlek, i konfrontationen med misstänkta soldater. Man skilde på ”missbrukare” och deras offer och undvek på så sätt att se relationen som en mellan jämlika parter. I butch/femme-relationer pekades oftast butchen ut som den dominanta och kontrollerande missbrukaren.⁶⁸ Då de två första böckerna (*Spring Fire* och *Odd Girl Out*) handlar om unga flickors första erfarenheter så besitter inte karaktärerna det vokabulär som förekommer i de senare böckerna och där butch och femme är självklara kategorier. Men i Mitch och Ledas relation pekas Mitch vid flera tillfällen ut som den fysiskt dominanta, trots att de båda framställs som feminina.

⁶⁴Packer, *Spring Fire*, s. 9.

⁶⁵Sloane Britain, *These Curious Pleasures* (E-bok, SRS Internet Publishing 2011, första utgåvan 1961), s. 40.

⁶⁶Packer, *Spring Fire*, s. 80.

⁶⁷Foucault, *Sexualitetens historia*, s. 64.

⁶⁸Bérubé, *Coming out under fire*, s. 209.

”I can’t do what you can do” Leda said huskily. ”I’m not like you but I love you.”

”Why am I different?” Mitch wanted to know why. She wanted to stop Leda’s hand and find out why.

”You’re really stronger than I am. You really are. When you had me the other night, I knew it. It was – wonderful.”⁶⁹

Spring Fire och *Odd Girl Out* har många likheter, bland annat i miljö och karaktärer. Mitch och Leda motsvaras av Laura och Beth, och Tri Epsilon av Alpha Beta. Böckernas många likheter är dock inte slumpmässiga. Ann Bannon beskriver i förordet från 2001 hur hon bara hade läst två lesbiska böcker i sitt liv innan hon skrev sin, och de var *The Well of Loneliness* och *Spring Fire*. Hon kontaktade Vin Packer i New York som introducerade henne till sin förläggare vid Gold Medal Books.⁷⁰ Den stora skillnaden är egentligen slutet, vilket är olyckligt i *Spring Fire* och relativt lyckligt i den senare. Teckningen av protagonisten Laura är också något mer komplex, då hon inledningsvis beskrivs som den undergivna i relationen och mot slutet är den som fattar beslutet att acceptera sin läggning och ta steget ut i en osäker framtid. Hon tar farväl med orden ”Beth, you’re meant for a man. I’m not. I’m not afraid to go, I’m not sorry.”⁷¹ De sista sista kapitlen av *Spring Fire* kan beskrivas som ett heterosexuellt uppvaknande för Mitch och boken slutar med raderna ”She didn’t hate her at all, and she knew then that she had never really loved her”.⁷² Leda blir intagen på mentalsjukhus och förklaras bortom all räddning. Hon som under berättelsens gång utmålats som den med kontroll över situationen blir här straffad för sina val, men inte förrän hon förrått Mitch och vänt henne från sig.⁷³ Skolans dekan kliver in och styr upp situationen, en klar symbol för ordningsmakt och samhälle, och erbjuder Mitch en väg ut ur situationen. Dekanen får också stå för den värld utanför college där homosexualitet inte är ett alternativ, en oförstående värld som i sig kan ses som en motståndare. Beth i *Odd Girl Out* blir inte straffad på samma sätt, deras kärleksaffär blir inte avslöjad och när Laura lämnar henne på perrongen kan hon med rent samvete gå tillbaks till Charlie, sin manlige älskare. Hennes maktutrymme

⁶⁹Packer, *Spring Fire*, s. 96.

⁷⁰Ann Bannon, *Odd Girl Out* (San Francisco, 2001, första utgåvan 1957), s. vi-vii.

⁷¹Bannon, *Odd Girl Out*, s. 212.

⁷²Packer, *Spring Fire*, s. 160.

⁷³Packer, *Spring Fire*, s. 115.

förblir lika stort, och hon tillåts till och med ta med sig det positivt laddade minnet av tiden med Laura.

På väg mot ett nytt decennium

Konstrasten är stor mellan de första två böckerna och *The Third Sex* av Artemis Smith (Anselm Morpurgo och Billie Taulman) från 1959. I förordet till 2011 års utgåva beskriver Morpurgo själv boken som en ”activist documentary disguised as a lesbian pulp novel” och ”one of the key manifestos of the pre-Stonewall gay rights movement”.⁷⁴ Om så verkligen var fallet kommer inte den här undersökningen att svara på, men boken är definitivt mer självmedveten än de andra två. Protagonisten heter Joan (bokens originaltitel var *Joan of Washington Square*, vilket anspelar på Joan of Arc) och hon bor i en lägenhet i hjärtat av Greenwich Village i New York. Denna miljö delas av *These Curious Pleasures*, liksom den frihet detta ger karaktärerna. De har lämnat en ungdomsmiljö, kanske inte helt olik den som *Spring Fire* och *Odd Girl Out* utforskar, för att ta sig till friheten. Dessa miljöer kan ses som både motståndare och hjälpare. Trots collegemiljöns övervakade tillvaro kunde båda paren bo i samma rum och den rådande heteronormen gjorde att ingen misstänkte något så länge de inte blev påkomna. På samma sätt så var Greenwich Village inte enbart ett paradiset utan även tillhåll för prostitution och misär. I *The Third Sex* introduceras läsaren till det vitala gayliv som fanns i The Village under den här tiden, ”that quasi-allegorical space that already by the 1920s was known for its bohemian and homosexual demi-monde”.⁷⁵ Precis som många av böckernas huvudkaraktärer drivs Joan av ett sökande efter både någon att älska och höra till, men framförallt en egen identitet. Särskilt präglas *The Third Sex* av Joans besatthet vid det feminina och det maskulina uttrycket. Då historien tar sin början är hon hjärtekrossad och alltjämt besatt av David, den homosexuelle man som sex månader tidigare avvisat henne.

Joan was going to find out about life – and about herself. And tonight was the start. She was going to find out why men did not attract her, find out why she had fallen in love with David, effeminate David, who wasn't really a man. David had told her the reason, and somewhere within herself Joan whispered the truth. She was a lesbian, and this was why David had attracted her; he was so much like a woman.⁷⁶

⁷⁴Smith, *The Third Sex*, s. 12.

⁷⁵Breen, *Narratives of queer desire*, s. 51.

⁷⁶Smith, *The Third Sex*, s. 20-21.

Joan ser sin attraktion till homosexuella män som en konsekvens av sin egen homosexualitet, eller kanske snarare att hon dras till ett genus- och inte könsuttryck. Morpurgo beskriver också sin hållning som ”feminist anti-Gender”, vilket går ihop med en sådan tanke.⁷⁷ För att ta reda på varför hon dras till kvinnor, eller ett feminint uttryck (vilket också i sig kan ses som ett primärt objekt), väljer Joan först att ta hem och ha sex med en lång rad män. Med en av dessa hamnar hon tillslut på en gaybar, där hon får syn på en grupp kvinnor. ”Joan’s arms and legs grew cold with desire. She did not understand her feelings but they were so intense she wanted to faint”.⁷⁸ På en annan gaybar träffar hon vid ett senare tillfälle Gig, en kvinna som trots sitt maskulina arbetarklassuttryck får Joan att helt uppslukas av en åtrå hon aldrig känt när hon varit med män. ”The feel of a woman’s body”.⁷⁹ Gig blir den första av tre kvinnor där den sista är Ruth, det slutliga och kanske viktigaste objektet. I *The Third Sex* är dock objekten många, och ett viktigt budskap är den förhållandevis lilla dos skuld och skam som läggs på protagonisten på grund av detta, även om Joan visar upp en viss vilja att göra sin tidigare promiskuitet ogjord genom äktenskap.⁸⁰ De mer genusfokuserade eller konstruktivistiska idéerna om manligt och kvinnligt beteende förekommer även i *These Curious Pleasures*. Protagonisten Sloane beskrivs inledningsvis som den mer dominanta i förhållandet med huvudobjektet Allison, i synnerhet när det gäller sex. Men detta förändras under tiden.

After a little while Allison glided smoothly over on the bed until she was lying over me. She did things with her hands and lips. Things that I had done to her. The insidious flame started to burn again in me. ”No. Don’t. You don’t have to. I’m all right,” I said. Allison smiled softly and said, ”I know. It was wonderful.”⁸¹

Att ta för sig i sängen och vara den aktiva är tydligt manligt kodat och ingenting Sloane förväntar sig av den feminina Allison. Men då hon också tilläts leva ut den sidan resulterar det i en ännu intensivare upplevelse. ”Then Allison’s need matched my own. [...] I was hers and she was mine, together in the ultimate intimacy.”⁸² Relationen blir på detta sätt mer jämställd,

⁷⁷Smith, *The Third Sex*, s. 6.

⁷⁸Smith, *The Third Sex*, s. 31.

⁷⁹Smith, *The Third Sex*, s. 57.

⁸⁰Smith, *The Third Sex*, s. 45.

⁸¹Britain, *These Curious Pleasures*, s. 118.

⁸²Britain, *These Curious Pleasures*, s. 118-119.

vilket går emot den butch/femme-norm som Berubé visade på användes av inom armén för att nervärdera grunden för relationen.⁸³

Den lesbiska identiteten: en process och ett uppgörande

I sin analys av den lesbiska romanen *Desert of the Heart* av Jane Rule skriver Margaret Sönsér Breen ”for Rule, [the] lesbian relationship is a process or progress of negotiation”.⁸⁴ Detta stämmer väl in på alla böckerna i undersökningen, för även om *These Curious Pleasures* och *Return to Lesbos* inte fokuserar på om det är fel eller rätt att vara lesbisk så är relationerna långt från okomplicerade. Som i detta exempel, där Allison berättar: ”I know what it is to be so lonely you’d sell your soul for someone you can really talk to.’ [...] It hurt to hear Allison say that. Stupid of me but I had taken it for granted that Allison had never experienced the emotional horrors I had”.⁸⁵ I *Return to Lesbos* träffar protagonisten Frances den sorgsna och trasiga Erika, faller för henne och lyckas i slutet ta sig ur ett olyckligt äktenskap. Boken skiljer sig från de andra såtillvida att Frances är äldre, gift och inte gör identitetsresan för att komma underfund med sin egen läggning, även om hon gjort ett försök att rätta till sina ”tidigare misstag” genom att gå tillbaks till sin man. Hon vet att hon är lesbisk och söker snarare efter kärlek och tillhörighet precis som Sloane i *These Curious Pleasures*. ”I’d take care of her’, Frances thought, warming. ’I’d work my hands off to take care of her’”.⁸⁶

Det presenteras mycket kritik mot äktenskapet i boken, något som kommer diskuteras vidare i undersökningens andra del. Frances kallar sig själv en hora för att hon stannar hos en man hon föraktar och hennes maktutrymme är på många sätt det minsta på grund av detta äktenskap. ”I’m not a good wife, she thought dismally. I’m not even a very good whore. I don’t know what I am”.⁸⁷ Hon har helt andra ekonomiska resurser än de andra men måste redovisa både sin tid och sina pengar för sin make. Frances *hjälp*are för att kunna leva ett ”normalt” liv blir hennes *motståndare* när det kommer till att leva ut den hon egentligen är och vill vara och hon måste göra upp med den mer feminina, gifta versionen av sig själv för

⁸³Bérubé, *Coming out under fire*, s. 209.

⁸⁴Sönsér. Breen, *Narratives of queer desire*, s. 31-32.

⁸⁵Britain, *These Curious Pleasures*, s. 145.

⁸⁶Taylor, *Return to Lesbos*, s. 48.

⁸⁷Taylor, *Return to Lesbos*, s. 25.

att kunna ta steget ut. Detta tema, att göra upp med den förväntade femininiteten, återfinns också i *The Third Sex* där Joan väljer bort de kläder David plockat ut till henne och istället tar på sig byxor och skjorta. ”She was dressed lika a boy with taste [...] Joan was Joan the warrior again”.⁸⁸ En nödvändig metamorfos för att hitta den egna identiteten.

Sammanfattning

Böckernas största skillnader rörande karaktärernas maktutrymme kan kopplas till de olika åldrar och livssituationer som beskrivs. Då *Spring Fire* och *Odd Girl Out* båda utspelar sig i ett collegieförbund är det naturligt att karaktärernas förhållanden är ännu mer övervakade och kompromissade än i de andra böckerna. Men det går också att se en stor skillnad i hur de båda böckerna avslutas och det löfte om en möjlig lesbisk framtid som ges Laura. De mest sexuellt frigjorda protagonisterna är Sloane och Joan i *These Curious Pleasures* respektive *The Third Sex*. De accepterar sin läggning, eventuellt söker tills de finner säkra svar på om de dras till kvinnor eller inte och sedan accepterar det. Detta stämmer också in på Frances i *Return to Lesbos*, men då hennes äktenskap hindrar henne måste hon ta sig loss från det för att kunna nå lycka tillsammans med Erika, vilket hon gör. I alla böckerna finns en medvetenhet om samhällets negativa inställning och vikten av att inte bli avslöjad. I *The Third Sex* söker Sloane sin tillflykt i Greenwich Village’s gaybarer och en stor del av boken handlar om hennes resa för att komma underfund med varför hon dras till inte bara kvinnor, utan ett generellt feminint uttryck.

Del II: En moralisk balansgång

I denna del besvaras frågan *vilka moraliska budskap förmedlar texten rörande sexualitet och normbrott*. Linnea A. Stenson skriver att den allra största delen av den lesbiska pulpen hade som syfte att roa män och avskräcka lesbiska kvinnor.⁸⁹ Materialet i undersökningen tillhör den lilla bråkdelen som kallas pro-lesbisk pulp, där det i många fall går att urskilja ett emancipatoriskt budskap som vävts ihop med tidens och förlagens krav på obligatorisk

⁸⁸Smith, *The Third Sex*, s. 48.

⁸⁹Stenson, ”Drifting on an Unfriendly Sea”, s. 46.

homofobi. Särskilt kommer synen på äktenskap och sexuellt våld diskuteras då dessa ger upphov till både handlingar och uttalanden som är färgade av moral och samhällsnormer.

Moralens (ofrivilliga) väktare

I det nyskrivna förordet till 2004 års utgåva av *Spring Fire* beskriver Vin Packer sitt möte med förlaget Fawcett Publications 1952. De var intresserade av hennes berättelse om två unga kvinnor, men förklarade att om de skulle ge ut hennes bok kunde det omöjligt vara med ett lyckligt slut. ”You cannot make homosexuality attractive. No happy ending.”⁹⁰ Detta för att boken skulle klara sig igenom den censur som alla böcker var tvungna att passera. Pulpen undvek uppmärksamhet på grund av att genren, oavsett om det var äventyrsböcker, deckare eller lesbisk pulp, inte betraktades som riktig litteratur. Men från förlagens sida var det ändå en risk man inte var villig att ta. ”So it was that the book was called *Spring Fire*, and at the end one young woman goes mad, while the other realizes she had never really loved her in the first place” skriver Packer.⁹¹ Men hon lägger till att även om detta tillfredsställde censuren så lurade det inte för en sekund hennes lesbiska läsare. Litteraturhistorikern Linnea Stenson menar att en anledning till böckernas popularitet var det homofobiska klimatet. Hon skriver att ”for the most part they functioned as Radclyffe Hall claimed *The Well of Loneliness* should function: as stories that warned of the dangers of a lesbian life”.⁹² Men Packer hävdar, precis som Yvonne Keller och Patricia Juliana Smith, att representationen var en seger i sig under en tid då Halls roman var det ändå som fanns att tillgå.⁹³ *Spring Fire* stämmer dessutom in på vad Keller beskriver som pro-lesbisk pulp med undantag för vändningen i slutet.⁹⁴

I både *Spring Fire* och *Odd Girl Out* målas universitets- och sororitylivet upp som en värld med hårda krav på att följa en strikt norm kring hur flickor, i synnerhet Tri Epsilon-respektive Alpha Beta-flickor, beter sig. Bikaraktärerna Emily i *Odd Girl Out* och Robin i *Spring Fire* blir utkastade på grund av att de brutit mot normen. Emily i synnerhet straffas hårt när hon blir påkommen med att ha sex med sin pojkvän.⁹⁵ Moralerna som motståndare rör främst brott mot sexualitetsnormen och genom dessa händelser förstår karaktärerna och

⁹⁰Packer, *Spring Fire*, s. vi.

⁹¹Packer, *Spring Fire*, s. vii.

⁹²Stenson, ”Drifting on an Unfriendly Sea”, s. 46.

⁹³Smith, *The Queer Sixties*, s. 4.

⁹⁴Keller, ”Was it Right to Love Her Brother’s Wife So Passionately?”, s. 390.

⁹⁵Bannon, *Odd Girl Out*, s. 176.

läsaren vilket öde som väntar paret ifall de skulle bli avslöjade med att göra något som betraktades som ännu värre än utomäktenskapligt sex. Men det är inte bara skolflickorna som hela tiden behöver vara på sin vakt. Efter att Allison i *These Curious Pleasures* blivit gruppvåldtagen på företagets fest medan Sloane tvingats se på så utspelar sig ändå detta efter att hon plåstrat om och bäddat ner Allison i sängen på hotellrummet: "I got up and went into the other bed. Suppose someone had come in in the morning and found us in the same bed? What a laugh! After what had happened we had to be careful about our reputations!"⁹⁶ Inte ens i en sån extrem situation finns det utrymme att vara oförsiktig.

Våld och sex i den pro-lesbiska pulpen

Janice Radway beskriver den mer konventionella genren *romance novels* sätt att använda sig av sexualiserat våld. "By picturing the heroine in relative positions of weakness, romances are not necessarily endorsing her situation, but examining an all-too-common state of affairs in order to display possible strategies for coping with it"⁹⁷ Detta kan också appliceras på pulpen, men då Radway fortsätter med att diskutera skillnaden mellan vad hon kallar *viscous rape* och *true rape*, det vill säga illvillig våldtäkt respektive våldtäkt som sker mellan hjälten och hjältinnan och för berättelsen framåt, så fokuserar undersökningsmaterialet på den makt män kan utöva genom sexuellt våld och hur maktlösa detta lämnar utsatta kvinnor. Ingen av våldtäkterna i materialet sker som en konsekvens av offrens sexuella läggning, utan snarare för att de är kvinnor. Sexuellt våld kan identifieras som en motståndare till all form av kvinnlig frigörelse och självständighet. I *Spring Fire* förklarar Leda den bittra sanningen för Mitch efter att hon blivit våldtagen av en äldre student i källaren.

"Kid, listen. Can you hear me? Don't say anything about this. Don't trust anyone. Don't tell anyone what happened in the cellar. The basement was off limits and you've been drinking. God, it's not your fault! God knows that. But honey – no one cares when a rule has been broken. They don't care. [...]"⁹⁸

Ingen av de utsatta kvinnorna väljer att anmäla sina förövare. Allison försöker få Sloane att förstå hennes val. "Don't hate me for what I'm going to say, Sloane. [...] I want to be an

⁹⁶Britain, *These Curious Pleasures*, s. 68.

⁹⁷Radway, *Reading the romance*, s. 75.

⁹⁸Packer, *Spring Fire*, s. 55-56.

actress. I want that more than I want anything else in the world. For that reason, I'm going to pretend that last night never happened".⁹⁹ I *The Third Sex* berättar Ruth om hur hennes man när hon bad om skilsmässa våldtog henne och gjorde henne gravid och hur hon därför inte kan känna något för sitt barn.¹⁰⁰ Frances i *Return to Lesbos* tänker tillbaks på när hon sökte upp en prostituerad och som resultat blev misshandlad, våldtagen och rånad av en butch.¹⁰¹ Genom att låta förövaren i det här fallet vara en kvinna med maskulina drag så läggs fokus återigen mer på genus än kön. Men Frances kan ändå inte anmäla eftersom det så skulle uppdagas både att hon gått till en prostituerad och haft (om än ofrivilligt) sex med en annan kvinna. De lesbiska karaktärerna porträtteras som fångna i ett nät av normer och det blir tydligt hur villkorade kvinnornas makt över sina egna kroppar var. Genom att inte låta någon av dem få någon form av rättfärdigande blir ändå budskapet att detta var något man fick ta med i räkningen. Inte bara som lesbisk kvinna, utan som kvinna oavsett läggning. Det bästa som kan hända karaktärerna är att de lyckas fly, som Frances och Ruth gör från sina makar. Ruth tvingas dock offra sitt barn för att kunna vara med Joan och de båda förmedlar klar ambivalens kring om en homosexuell kvinna bör ta hand om ett barn överhuvudtaget. "There was always the conventional opinion – that it was wrong for homosexuals to bring up children".¹⁰²

Äktenskapets skydd och boja

Det förekommer två sorters äktenskap i böckerna. Dels det där den lesbiska karaktären beslutat sig för att leva ett "normalt" liv med en heterosexuell man och försöka glömma sin dragning till kvinnor. Dels vad Lillian Faderman refererar till som de relativt vanliga "front marriages", där en homosexuell man och kvinna gifte sig för att kunna ta del av de förmåner heterosexuella par gavs.¹⁰³ Detta kan ses som ett sätt att utnyttja en hjälpare som normalt sett är förbehållen heterosexuella och ta kontroll över den motståndare den ogiftas omständigheter innebar. Dessutom var det ett bra sätt att avfärda omgivningens eventuella misstankar. Joan i *The Third Sex* ingår ett sådant äktenskap med Marc som hon träffar på ett kafé. När hon frågar

⁹⁹Britain, *These Curious Pleasures*, s. 69.

¹⁰⁰ Smith, *The Third Sex*, s. 167.

¹⁰¹ Smith, *The Third Sex*, s. 77.

¹⁰² Smith, *The Third Sex*, s. 194.

¹⁰³ Faderman, *Odd Girls and Twilight Lovers*, s. 148.

varför förklarar han att det framförallt skulle var en tillgång för hans karriär. Hennes främsta anledning är som hon säger att ”being a married woman might lessen the wrong of her past promiscuity” och ”prove she was a woman”.¹⁰⁴¹⁰⁵ Denna hållning kan ses som en hybrid mellan de båda äktenskapen. Det visar sig senare i boken att även Marc haft en annan agenda än den han först presenterade. Joan förklarar för honom att på grund av hennes relation med Kim så kommer hon förmodligen att vilja ta ut skilsmässa. Marc vill då inte och försöker övertala Joan om att ge deras gemensamma liv en chans.¹⁰⁶ Hon slår fast att ”they both had wanted to find an easier way to live life” men att det inte är så det fungerar. ”Her entire being rebelled at the thought of loving a man, of fitting into the role of being a wife.”¹⁰⁷

Samma inställning har Frances i *Return to Lesbos*, men då hon varit gift länge, försökt leva lesbiskt och sedan gått tillbaka till sin man är hennes situation något mer kuvad. Den skuld hon känner tvingar henne att ställa upp för honom, både sexuellt och som den goda hustru hon förväntas vara. ”She had told herself a dozen times that intercourse was a chore, like washing dishes. Nothing you would choose if you had a choice, but no more than bothersome”.¹⁰⁸ Men denna tillvaro blir mer och mer olidlig för henne och kärleken till Erika får henne tillslut att deklarerar att hon vill skiljas. När hennes man inte kan övertala henne att stanna så misshandlar han henne, vilket Frances kallar ”his five-minute stand as a man”.¹⁰⁹ Att protagonisten Frances, den amerikanska hemmafrun, tillåts lämna sin make med orden ”I don’t need a psychiatrist. This isn’t a mental illness, it’s just the way I am” är ett klart frigörande ställningstagande.¹¹⁰ Till skillnad från Ruth som förlorar sitt barn går hon förutom misshandeln hel ur förhållandet. Ingen av böckerna beskriver lyckliga äktenskap utan bilden är odelat negativ. I *The Third Sex* får grannarna Barbie och Madge stå för den alternativa, queera familjen.

¹⁰⁴ Smith, *The Third Sex*, s. 45.

¹⁰⁵ Smith, *The Third Sex*, s. 135.

¹⁰⁶ Smith, *The Third Sex*, s. 146.

¹⁰⁷ Smith, *The Third Sex*, s. 147.

¹⁰⁸ Taylor, *Return to Lesbos*, s. 109.

¹⁰⁹ Taylor, *Return to Lesbos*, s. 160.

¹¹⁰ Taylor, *Return to Lesbos*, s. 158.

Both seemed so secure with each other and satisfied with life. Joan envied them. Their life was not exactly what she had in mind for herself and Kim [...] and yet she wanted to be together with Kim in just such a home situation, painting the ceiling and stopping for beer and conversation with visiting friends.¹¹¹

Margaret Sönsen Breen ägnar ett kapitel åt att diskutera den lesbiska romanens ambivalens gentemot äktenskapet och urskiljer två huvudsakliga utgångslägen. Det första vill ha en utvidgning av begreppet, mer inkluderande som alla kan ta del av. Det andra är kritiskt och vill skapa något helt annat.¹¹² Dessa ståndpunkter är något som även Fanny Ambjörnsson beskriver när hon går igenom den svenska debatten om partnerskapslagen som kom 1995.¹¹³ Flera av de relationer som beskrivs i böckerna tycks fångade mellan dessa idéer om samlevnad. I *These Curious Pleasures* argumenterar Sloane först för en relation baserad på jämlikhet och respekt, utan att nämna ordet äktenskap. Men senare i boken säger hon "I want the nearest approach to marriage that we can have. I want to live with you, Allison".¹¹⁴ Det finns trots allt en längtan efter det konventionella erkännande av relationen som ett gift par får ta del av.

Sammanfattning

Även den pro-lesbiska pulpen är full av moraliska budskap och i denna del diskuteras dels det klimat som pulpförfattarna verkade i och dels hur böckerna förhåller sig till moralfrågor om framförallt sex, äktenskap och sexualiserat våld. Det är tydligt att det utrymme karaktärerna rör sig i påverkas negativt både på grund av att de är kvinnor och att de är lesbiska. Giftermål blir för många ett sätt att både "glömma" sin dragning till kvinnor och få ta del av äktenskapets privilegierade ställning. Men det är ändå en övervägande negativ bild av giftermål som målas upp och Frances i *Return to Lesbos* tar sig liksom Ruth i *The Third Sex* tillslut ur sina destruktiva äktenskap. Den ambivalens som flera av paren har till äktenskapsliknade samlevnadsformer tas också upp och slutsatsen dras att det ändå finns en önskan att kunna ta del av ett queert, mer inkluderande giftermål. I avsnittet om våldtäkt

¹¹¹ Smith, *The Third Sex*, s. 91.

¹¹² Sönsen Breen, *Narratives of queer desire*, s. 42.

¹¹³ Ambjörnsson, *Vad är queer?*, s. 93-96.

¹¹⁴ Britain, *These Curious Pleasures*, s. 126.

synliggörs den makt män utövar mot kvinnor och hur maktlösa detta lämnar de som utsätts. Det sexuella våldet identifieras som en av de främsta *motståndarna* till kvinnlig emancipation.

Del III: Tidens avtryck i texten

Slutligen kommer undersökningens sista forskningsfråga *på vilket sätt återspeglas tidens samhällseliga förändringar i böckerna* att besvaras. I det första avsnittet diskuteras lesbisk synlighet och det offentliga utrymme som gavs lesbiska, specifikt den lesbiska baren. Den andra delen behandlar homosexuellas situation under kalla kriget och de referenser till gayorganisation och kamp som återfinns i böckerna. I den tredje delen diskuteras böckernas inslag av och referenser till psykologi och den identitetskonstruktion som tog avstamp ut tidens psykologiska diskussion.

Det lesbiska utrymmet

En viktig del i *The Third Sex* är de lesbiska barerna dit Joan går för att träffa kvinnor. Keller skriver att från 1940- fram till 60-talet var dessa barer också målet för påfallande uppenbar heterosexuell turism.¹¹⁵ I boken besöker Joan ett antal olika barer där vissa beskrivs som fulla med män och tillhåll för prostitution. Dessa är de första hon upptäcker, men tillslut hamnar hon på en bar där utkastaren direkt ber henne om legitimation och ryter ”I want none of them characters in here – and no men!”¹¹⁶ Joan blir först stött men inser sedan att detta är bra regler, regler som är till för att skydda gästerna. Hon noterar också att kvinnorna på baren är betydligt mer prydliga ”healthy, all-American girls in slacks or in skirts”.¹¹⁷ Alison Schultz skriver att DOB (*Daughters of Bilitis*) arbetade för lesbisk synlighet, men uppmanade sina medlemmar att ”adopt a conservative appearance, one that conformed to cultural norms of femininity; in particular, it appealed to lesbians to shun ’butch haircuts and mannish manner’”. Schultz menar att denna typ av konformitet med normen var typiskt för den unga gayrörelsen och att man genom detta ville nå respektabilitet och trovärdighet.¹¹⁸ Även om

¹¹⁵ Keller, ”Pulp Politics”, s. 3.

¹¹⁶ Smith, *The Third Sex*, s. 74.

¹¹⁷ Smith, *The Third Sex*, s. 73.

¹¹⁸ Schultz, ”Daughters of Bilitis”, s. 380.

kvinnorna i baren bär byxor och ändå omnämns i positiva ordalag av Artemis Smith så har dessa beskrivningar vissa likheter.

Det är ett propert och välvårdat ideal som lyfts fram både i *The Third Sex* och de andra böckerna. Butchen Gig beskrivs med orden ”strange and grotesque” och i *Spring Fire* och *Odd Girl Out* är det denna bild som flickorna har av den lesbiska och som för dem ter sig mycket främmande.¹¹⁹ När Mitch slår upp ordet *Lesbian* möts hon av beskrivningen ”the female homosexual, the Lesbian, often preys on girls who are not true homosexuals”.¹²⁰ Hon inser mot sin vilja att det är hon som är den ”äkta” lesbiska och att Leda är hennes byte. Detta är samma retorik som användes av militären och som delade upp i aktiva (missbrukande) butchar och deras mer feminina offer.¹²¹ Genom att anpassa sig till en medelklassnorm ville DOB ta sig loss från denna bild av den lesbiska som farlig och samhällsfrånvärd.

Avtryck och frånvaro av organisation

Men undantaget Elaine Williams (Sloane Britain) som begick självmord redan 1964 har samtliga författare sedan deras böcker skrevs tagit plats i den amerikanska gayrörelsen. Deras böcker, om än till viss del styrda, bidrar med inblickar i hur livssituationen såg ut för en lesbisk kvinna på 1950- och 60-talet då den offentliga representationen av lesbiska var obefintlig. Kalla krigets rädsla för det okända förde med sig stor misstänksamhet mot allt avvikande och flera av de tidiga gayorganisationerna övervakades av FBI.¹²² Även de prolesbiska pulpförfattare som under den här tiden levde i heterosexuella relationer oroade sig för att vara övervakade. Ann Bannon skriver i förordet till *Odd Girl Out* att hon hela tiden medan hon skrev oroade sig för att FBI skulle ha hennes namn på sin lista över misstänkta. Hon menar att anledningen till att de kom undan till stor del berodde på att pulpen, som hon skriver, ”were not even a blip on the radar screens of the literary critics”.¹²³ Yvonne Keller skriver också att även om karaktärerna var lesbiska, så var de fortfarande kvinnor och därmed

¹¹⁹ Smith, *The Third Sex*, s. 73.

¹²⁰ Packer, *Spring Fire*, s. 103.

¹²¹ Bérubé, *Coming out under fire*, s. 209.

¹²² Kelller, ”Pulp Politics”, s. 1.

¹²³ Bannon, *Odd Girl Out*, s. viii.

både sexuellt tillgängliga (för heterosexuella män) och relativt ofarliga jämfört med beskrivningar av homosexuella män.¹²⁴

Velma Young (Valerie Taylor) var redan på 1950-talet aktiv i gayrörelsen och i hennes bok *Return to Lesbos* får protagonisten Frances följa med Erika och Vince på ett möte, ”a group for people like us”.¹²⁵ Det är enbart i *Return to Lesbos* som såpass tydliga spår finns av en nationell gayorganisation, i det övriga materialet nämns det helt kort eller inte alls. Detta är dock inte särskilt förvånande med tanke på att detta är det sist publicerade boken av de fem och att det dessutom var den tredje boken i Valerie Taylors Erika Frohmann-serie. Författaren var redan etablerad och förstod förmodligen vad som kunde och inte kunde skrivas. Hon hade dessutom en tydlig agenda med tanke på sitt aktiva medlemskap i DOB. Detta betyder inte att de övriga böckerna saknar inslag av kamp, det som går att säga är att där sker kampen snarare på individnivå. Gruppen i *Return to Lesbos* har en tidning som heter *Others*, ”for lonely girls in small towns, in colleges, in impersonal cities, at least the reassurance that there were others”.¹²⁶ Tidningar var viktiga av denna anledning, och förlagan var förmodligen DOB:s *The Ladder* och Mattachine Societys *Newsletter*. Grupperna och tidningarnas funktion är som en tydlig hjälpare i ett samhälle av motstånd, vilket också förmedlas till läsaren. Yvonne Keller skriver i *Pulp Passions* att ett sätt för pulpförfattarna att nå sina lesbiska läsare och förklara på vilket sätt de hindrades av förlagen var genom tidningar som *The Ladder*. Syftet med detta var att ge läsarna en chans till en medveten och utstuderad läsning av böckerna.¹²⁷ Detta kunde även ske genom de recensioner som framförallt författaren och aktivisten Barbara Grier skrev. Hon upprättade ett system där hon balanserade böckernas homofobiska inslag gentemot deras positiva lesbiska representation.¹²⁸ På så sätt kunde DOB:s medlemmar guidas i den strida ström av lesbisk pulp som publicerades varje år. Denna konst att se över och läsa vad som står mellan raderna är nödvändigt för att närma sig äldre lesbisk och feministisk litteratur. Joanne Glasgow och Karla Jays antologi *Lesbian texts and contexts: radical revisions* behandlar just detta. De skriver att ”self-identification and lived experience can and often do create significantly different readings of texts” och pratar om de

¹²⁴ Keller, ”Pulp Politics”, s. 3.

¹²⁵ Taylor, *Return to Lesbos*, s. 63.

¹²⁶ Taylor, *Return to Lesbos*, s. 65.

¹²⁷ Keller, *Pulp Passions*, s. 99.

¹²⁸ Barbara Grier, *Lesbiana: Book Reviews from the Ladder 1966-1972* (Reno, 1976).

subkulturella språkliga koder som ofta går heterosexuella läsare förbi.¹²⁹ Genom att förse läsarna med den uttalade informationen kunde DOB och *The Ladder* ge sina läsare ”nyckeln” till kalla krigets lesbiska litteratur.

Psykologi som förklaringsmetod och motmakt

Lillian Faderman skriver om åren efter andra världskriget att ”Freud, the Well of Loneliness and the term ’lesbian’ became household words”.¹³⁰ Psykologi var på modet, och helt plötsligt fanns den lesbiska i en amerikansk uppfattningsvärld. När sexologen Alfred Kinsey’s rapport *Sexual Behaviour in the Human Male* kom ut 1947 så blev det en omedelbar bestseller. I den presenterade Kinsey att var tredje man och var sjunde kvinna hade haft någon form av homosexuell upplevelse. 1953 publicerades även en uppföljare om den kvinnliga sexualiteten, och dess omoraliska avslöjanden chockade Amerika. De flesta av studierna som rörde kvinnlig homosexualitet klassade det som ett tecken på introvert beteende eller sexuell omognad. Men de publicerades ändå i tidningar som *The Ladder*, enligt Keller för att tillfredsställa det behov av psykologisk expertis som låg i tiden.¹³¹ Även om detta kan verka kontraproduktivt så menar Keller att denna exponering och representation, även om den var klart homofobisk, hjälpte till att skapa en möjlig lesbisk identitet.¹³² Joan, protagonisten i *The Third Sex*, studerar psykologi vid universitetet, vilket ger författaren en anledning att knyta an till de diskussioner om homosexualitet som fördes under den här tiden, något Keller menar inte är ett ovanligt tema i den pro-lesbiska pulpen.¹³³ I en konversation säger hennes granne ”I hope you’re not going to try curing gay kids” varpå Joan svarar ”No, I’m not one of those idiots”.¹³⁴ För henne är homosexualitet lika naturligt för vissa som heterosexualitet för andra. ”Trying to change one into the other was like sticking white carnations into a vase of green ink – absolutely artificial and in bad taste”.¹³⁵

De psykologiska inslagen är dock inte lika emancipatorisk färgade i alla böcker. När skolans dekan i slutet av *Spring Fire* kliver in för att ordna upp situationen, har hon vid sin

¹²⁹ Jay & Glasgow, *Lesbian texts and contexts*, s. 4.

¹³⁰ Faderman, *Odd Girls and Twilight Lovers*, s. 121.

¹³¹ Keller, *Pulp Passions*, s. 71.

¹³² Keller, *Pulp Passions*, s. 73.

¹³³ Keller, *Pulp Passions*, s. 72.

¹³⁴ Smith, *The Third Sex*, s. 92.

¹³⁵ Smith, *The Third Sex*, s. 92.

sida läkaren Dr. Peters.¹³⁶ Det är han som förklarar för de andra flickorna att de inte kan göra något för Leda, utan att hennes psyke är bortom all räddning samt att det är hon som lett Mitch i fördärvet och inte tvärtom.¹³⁷ Han beskriver hennes tillstånd som att "the neuroses that was growing in her subconscious mind suddenly came to grips with the conscious mind".¹³⁸ Denna undermedvetna, latent homosexualitet, var ett freudianskt grepp som amerikanska psykologer från 1930-talet och framåt modellerade om för att det skulle passa deras beskrivning av homosexualitet som avvikelse och sjukdom.¹³⁹ I Ledas fall beskrivs det som att hon alltid haft denna neuros inom sig och att det inte är hennes fel, men att det är Dr. Peters skyldighet som läkare att avlägsna henne från allmänheten. Då *Spring Fire* (från 1952) är den äldsta boken i det undersökta materialet är det kanske inte så märkligt att det är just den som innehåller denna hårda dom och inte de andra. William Scroggie skriver om de förändringar som ägde rum under 1960-talet och som i slutet av detta decennium luckrade upp de föreställningar som präglade större delen av 1900-talet. Forskare började nu argumentera för att homosexuella borde ses som en social kategori snarare än en sjukdomskategori.¹⁴⁰ I *These Curious Pleasures* från 1961 använder karaktärerna snarare freudianska teorier på ett humoristisk vis.

"So now I'm like your mother?" Allison said teasingly.

"Yes, and I don't like it. Cut it out."

"What's the matter with you? You're supposed to go for it."

"I don't want you to be a mother to me," I protested.

"Nonsense. You're gay and therefore you're seeking mother substitutes with whom to re-enact the primal situation. I read that somewhere once."¹⁴¹

Syftet med denna undersökning är inte att försöka se en förändring över tid, detta då källmaterialet är alltför begränsat för att kunna skapa ett trovärdigt underlag. Men det är ändå intressant att notera den skillnad som finns mellan de första och sista böckerna. *Return to Lesbos* från 1963 är den yngsta boken och Frances ord till sin man har redan diskuterats under den andra frågeställningens äktenskapsavsnitt. "I don't need a psychiatrist. This isn't a mental

¹³⁶ Packer, *Spring Fire*, s. 140.

¹³⁷ Packer, *Spring Fire*, s. 144.

¹³⁸ Packer, *Spring Fire*, s. 147.

¹³⁹ Faderman, *Odd Girls and Twilight Lovers*, s. 130-131.

¹⁴⁰ Scroggie, "Producing Identity", s. 238-239.

¹⁴¹ Britain, *These Curious Pleasures*, s. 155.

illness, it's just the way I am".¹⁴² Denna positiva självidentifikation som lesbisk står för något nytt och signalerar att den egenvalda identiteten var viktigare än den given till den homosexuella gruppen av psykologer och läkare, precis som Scroggie också beskriver i sin text. Eller med Foucaults ord så kunde "homosexualiteten börja tala om sig själv".¹⁴³ Detta innebar att talets och benämningens makt, som tidigare kunde identifieras som en motståndare, togs tillbaka och på så sätt förvandlas till en hjälpare i kampen för lika rättigheter.

Sammanfattning

Under 1950- och 60-talet var det lesbiska utrymmet ytterst kompromissat och begränsat. Den lesbiska baren var en viktig mötesplats och i materialet syns det särskilt tydligt i *The Third Sex*. Det går att i boken urskilja en tydlig linje mellan de bra och dåliga barerna med sina respektive klientel och en parallell dras till DOB:s uppmaning till sina medlemmar att hålla sig inom kulturella normer för femininitet och inte sticka ut. Överhuvudtaget finns det i böckerna en faiblesse för den prydliga och välvårdade bilden av den lesbiska, något som kan antas hänga samman med DOB:s önskan att höja respekten för lesbiska som grupp. Referenser till tidens gayorganisation och kamp återfinns på vissa ställen i materialet. Det är speciellt närvarande i *Return to Lesbos* där Frances blir medlem i en grupp inte helt olik de verkliga grupperna DOB och *The Mattachine Society*. En tidning liknande de som gavs ut av dessa grupper återfinns också i *Return to Lesbos* och en slutsats som kan dras är att de gav sina läsare "nyckeln" till den lesbiska litteraturen. De psykologiska inslagen i den pro-lesbiska pulpen kan kopplas till de förändringar som började äga rum under 60-talet gällande synen på homosexualitet. En klar skillnad återfinns mellan det äldre och yngre materialet när det gäller relationen till psykologi och hur frigjorda karaktärerna är ifrån de psykologiska normer som var förhärskande under denna tid. Då *Spring Fire* avslutas med att Leda utdöms som lesbisk och alltså psykiskt sjuk tar Frances i *Return to Lesbos* sig rätten att definiera sin identitet när hennes man råder henne att uppsöka en psykolog.

¹⁴² Taylor, *Return to Lesbos*, s. 158.

¹⁴³ Foucault, *Sexualitetens historia*, s. 111.

AVSLUTNING

Sammanfattning och avslutande diskussion

Den här uppsatsens syfte har varit att undersöka hur identiteten *lesbisk kvinna* konstrueras i den pro-lesbiska pulpen från 1950- och 60-talet. Genom att titta på karaktärer och deras omständigheter och fokusera på frågor som rör maktutrymme, moral och tidens ideologiska och politiska klimat har ett antal slutsatser dragits. Det finns stora skillnader i protagonisternas och objektens (i de fall det rör sig om karaktärer) maktutrymmen beroende på deras åldrar och därigenom deras beroendesituation. Men de gemensamma dragen som svarar på frågan *hur porträtteras de lesbiska karaktärerna och deras maktutrymme i böckerna* är att de alla är medvetna om samhällets negativa inställning. Detta påverkar deras maktutrymme såtillvida att de inte vågar visa sin kärlek öppet förutom i hemmet och i de särskilda barer som fanns i till exempel Greenwich Village i New York. *Spring Fire* innehåller det enda fallet av avslöjande och i och med det startas den spiral av händelser som orsakar karaktären Ledas undergång. De andra böckernas öppna slut signaleras hopp men också en osäkerhet som många lesbiska kvinnor kände inför sin framtid under kalla krigets homofobiska era. Något som återfinns i flera av böckerna är temat butch/femme och att göra upp med den feminina normen, vilket diskuteras vidare i undersökningens sista del. Det krävs i många fall en symbolisk yttre förändring för att kunna kliva in i den lesbiska världen, något som dock inte finns med i de två första böckerna. I dessa är det snarare ett feminint respektive maskulint beteende som diskuteras och där det maskulina, aktiva och näst intill jagande beteendet är vad som kännetecknar en lesbisk kvinna, oavsett fysiskt uttryck.

Svaren på frågan *vilka moraliska budskap förmedlar texten rörande sexualitet och normbrott* visar att det är stor skillnad beroende på hur kompromissade och övervakade de olika karaktärernas situation är. De två första böckerna som utspelar sig på college innehåller begränsande element så till vida att flickorna bor tillsammans med andra och hela tiden kan bli avslöjade. Genom bifigurernas sorgliga öden förstår läsaren också vad som händer med normbrytare om de avslöjas. Alla de fyra sista böckerna har relativt lyckliga och öppna slut, vilket sänder ut budskapet att det inte är fel att vara lesbisk även om det är förenat med vissa

svårigheter. En viktigt iakttagelse är att protagonisterna Joan i *The Third Sex* och Sloane i *These Curious Pleasures* dessutom är sexuellt utlevade utan att det läggs speciellt mycket skuld på dem för detta, förutom i Joans fall från henne själv. Undersökningens fokus har särskilt lagts på bilden av äktenskapet och det sexualiserade våldet då dessa tangerar både moral och normer. En slutsats som dras är att karaktärerna som utsätts för sexualiserat våld blir utsatta i egenskap av kvinnor snarare än lesbiska. Deras läggning gör dock att de blir ännu mer rädda för att anmäla sina förövare och på så vis påkalla uppmärksamhet till sin person. Det sexualiserade våldet identifieras som en klar *motståndare* för både kvinnlig och lesbisk frigörelse. Två typer av äktenskap identifieras, det ena konventionellt heterosexuellt och det andra så kallade *front marriages* där en homosexuell man och kvinna gifter sig. Den första typen kan exemplifieras med Frances äktenskap där hon försökt lägga det lesbiska livet bakom sig och de andra med Joan och Marc som inledningsvis gör det för att nå en ökad status men där Marc sedan vill ge det heterosexuella livet en chans. Oavsett typ så är bilden övervägande negativ och i fallet Ruth så visas ett rättssystem upp där en lesbisk kvinna vid skilsmässa aldrig kan få vårdnaden om sitt eget barn. Många av karaktärerna drömmer dock om ett äktenskapsliknade förhållande centrerat kring ett tryggt hem, något många av dem tvingats ge upp för att leva ut sin sexualitet.

Som tidigare nämnts har temat att göra upp med den feminina normen identifierats och under frågan *på vilket sätt återspeglas tidens samhällsliga förändringar i böckerna* så utreds detta ytterligare. Detta uppgörande går å ena sidan emot de försök den lesbiska organisationen DOB (*Daughters of Bilitis*) gjorde att få sina medlemmar att anpassa sig till normen och som beskrivs i sista undersökningsdelen. Men å andra sidan delar de den positiva värderingen av det städade och prydliga uttrycket medan den osofistikerade och arbetarklassidentifierade butchen får stå för något negativt. Från detta dras en parallell till de lesbiska barer som beskrivs i *The Third Sex* och som också delas upp i ordnade ställen och de mer ostädade varianter där butchen Gig jobbar och där det förekommer både nyfikna män och prostitution. Dessa barer var bland de få lesbiska mötesplatser som fanns under denna tid och deras vikt understryks av forskare som Lillian Faderman och Yvonne Keller. Referenser till annan mer politisk organisation finns i *Return to Lesbos* där Valerie Taylor låter sina karaktärer vara med i en grupp som liknar 1950- och 60-talets verkliga gayorganisationer. Slutligen diskuteras böckernas inslag av den psykologidebatt, starkt påverkad av Freud, som dominerade tidens syn på homosexualitet. Här identifieras en tydlig förändring över tid och där den mentala

sjukdomen blir Ledas undergång i *Spring Fire* så kan Frances i *Return to Lesbos* helt göra upp med bilden av sig själv som sjuk och frigöra sig från den. Talets makt går från fördömande och förminskade motståndare till att, när hon tar sig rätten att definiera sig själv, förvandlas till en hjälpare. Detta går att knyta till vad Foucault säger om frigörelsen från 1800-talets indelning i pervers och normal och makten som ligger i både den ursprungliga maktdiskursen och dennas motdiskurs, motståndet. I de tre sista böckerna i synnerhet går det att se spår av både de krafter och motkrafter som verkar parallellt under denna tid. Karaktärernas inre och yttre identitetskamp återspeglar de strömningar av homofobi och frigörelse som fanns och skulle leda fram till det sena 1960-talets politiska motattack och lägga grunden för den moderna HBTQ-rörelsen.

Undersökningen placerar sig nära den forskning som tidigare gjorts om lesbisk pulp, men syftet har i det här fallet varit att belysa en historisk epok och brytningspunkt genom texten snarare än att placera in pulpen i ett litteraturhistoriskt sammanhang. Tidigare forskares bakgrund inom litteraturvetenskap har till exempel resulterat i ett begränsat intresse för författarnas politiska engagemang. Då detta är ett relativt nytt forskningsfält och ett material som fram till 1990-talet betraktats med viss ambivalens så finns det mycket kvar att undersöka. Denna undersökning har av förklarliga skäl en begränsad omfattning och därför har många stigar fått lämnas otrampade. Några av dessa rör läsarperspektivet, vilket har varit svårt att få med rent praktiskt på grund av att de oredigerade brevsamlingar från läsare till författare som existerar finns i privata amerikanska samlingar. För framtida forskning vore det intressant att sätta den lesbiska läsaren och författaren i fokus och se böcker och brev som delar i deras korrespondens. I den här undersökningen har skönlitteraturens möjligheter när det kommer till att belysa samhällsrelationers komplexitet varit tydlig. En slutsats som kan dras är att den lesbiska pulpen otvivelaktigt är en viktig historisk källa för att förstå både en av de svåraste epokerna och en av brytpunkterna för homosexuella kvinnor och män.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Källmaterial:

Bannon, Ann, *Odd Girl Out* (San Francisco, 2001, första utgåvan 1957).

Packer, Vin, *Spring Fire* (San Francisco, 2004, första utgåvan 1952).

Smith, Artemis, *The Third Sex* (New York, 2011, första utgåvan 1959).

Taylor, Valerie, *Return to Lesbos* (Tallahassee, 1982, första utgåvan 1963).

Britain, Sloane, *These Curious Pleasures* (E-bok, SRS Internet Publishing 2011, första utgåvan 1961).

Litteratur:

Abate, Michelle Ann, "From Cold War Lesbian Pulp to Contemporary Young Adult Novels: Vin Packer's Spring fire, M. E. Kerr's Deliver us from Evie, and Marijane Meaker's fight against fifties homophobia", *Children's literature association quarterly*, v. 32 (2007).

Ambjörnsson, Fanny, *Vad är queer?* (Stockholm, 2006).

Bagerius, Henric & Lagerlöf Nilsson, Ulrika, *Moderna historier: skönlitteratur i det moderna samhällets framväxt* (Lund, 2011).

Barale, Michèle Aina, "When Jack blinks: si(gh)ting gay desire in Ann Bannon's 'Beebo Brinker'", *Feminist studies*, v. 18 (1992).

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (Lund, 2005).

- Bérubé, Allan, *Coming Out Under Fire: The History of Gay Men and Women in World War II* (Chapel Hill, 2010).
- Bérubé, Allan, "Marching to a Different Drummer: Lesbian and Gay GIs in World War II", i Ann Snitow, Christine Stansell, and Sharon Thompson (red.), *Powers of Desire: The Politics of Sexuality* (New York, 1983).
- Duberman, Martin B., *Stonewall* (New York, 1994).
- Faderman, Lillian, *Chloe Plus Olivia: An Anthology of Lesbian Literature from the 17th Century to the Present* (New York, 1995).
- Faderman, Lillian, *Odd Girls and Twilight Lovers: A History of Lesbian Life in Twentieth-Century America* (London, 1992).
- Foster, Jeannette H., *Sex Variant Women in Literature: a Historical And Quantitative Survey* (London, 1958).
- Foucault, Michel, *Sexualitetens historia. Band 1, Viljan att veta* (Göteborg, 2002).
- Greimas, Algirdas Julien, *Structural Semantics: An Attempt at a Method* (Lincoln, 1984).
- Grier, Barbara, *Lesbiana: Book Reviews from the Ladder 1966-1972* (Reno, 1976).
- Grier, Barbara, *The Lesbian in Literature* (Tallahassee 1981).
- Gustavsson, Anders, *Delaktighet, identitet och makt: konstruktion av normalitet, genus och etnicitet : en introduktion* (Stockholm, 2005).
- Keller, Yvonne, *Pulp Passions: Lesbian Popular Fiction 1950-1965* (Santa Cruz, 1997).
- Keller, Yvonne, "Pulp Politics: Strategies of Vision in Pro Lesbian Pulp Novels 1955-1965", i Patricia Juliana Smith (red.), *The Queer Sixties* (New York, 1999).
- Keller, Yvonne, "Was it Right to Love Her Brother's Wife So Passionately? Lesbian Pulp Novels and U.S. Lesbian Identity 1950-1965", *American Quarterly* [elektronisk tidskrift], (2005).
- Meese, Elizabeth, "Theorizing Lesbian: Writing – A Love Letter", i Karla Jay & Joanne Glasgow (red.), *Lesbian texts and contexts: radical revisions* (New York, 1990).
- Radway, Janice A., *Reading the Romance: Women, Patriarchy, and Popular Literature* (Chapel Hill, 1991).

Rehnberg, Hanna Sofia, ”Att skapa en förebild”, i Per Holmberg m.fl. (red.), *Funktionell textanalys* (Stockholm, 2011).

Schultz, Gretchen, ”Daughters of Bilitis: Literary Genealogy and Lesbian Authenticity”, *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies* [elektronisk tidskrift], v. 7 (2001).

Smith, Patricia Juliana (red.), *The Queer Sixties* (New York, 1999).

Stenson, Linnea A., ”Drifting on an Unfriendly Sea: Lesbian Pulp Novels and the Creation of Community”, *Lambda Nordica* [elektronisk tidskrift], n:r 1 & 2 (2003).

Svedjedal, Johan, ”Det litteratursociologiska perspektivet. Om en forskningstradition och dess grundantaganden”, *Tidskrift för litteraturvetenskap*, v. 25 (1996).

Internetmaterial:

<http://www.paulhazel.com>, 2007.

<http://www.rfsl.se>, 2012.

Stockholms universitet/Stockholm University
SE-106 91 Stockholm
Telefon/Phone: 08 – 16 20 00
www.su.se

Stockholms
universitet